

”Kun ihminen ihminen on”

Tapaustutkimus sekakuoro Koiton Laulun yhteiskunnallisesta aktivismista 1970-luvulta 2020-luvulle

Harrastajakuoro voi toimia yhteiskunnallisen vaikuttamisen kanavana ja oppimisen yhteisönä. Tutkimus työväentaiteeseen kiinnittyvästä sekakuoro Koiton Laulusta osoittaa, että globaalit kysymykset, kuten ihmisoikeudet ja ympäristö, ovat kuorolaisille yhä tärkeämpiä. Ylisukupolvisen oppimisen ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen yhteisönä kuoro perustuu turvalliseen, moniääniseen vuorovaikutukseen.

KUN SEKAKUORO KOITON LAULU lokakuussa 2021 esiintyy ilmasto-liike Elokapiinan Syyskapina-aktiossa Helsingissä, se elää todeksi arvojaan siinä hetkessä. Siinä missä kuoro 1970-luvulla lauloi Chilen vasemmistolaispresidentistä Salvador Allendesta, se laulaa 2020-luvulla ekokriisistä ja turvapaikanhakijoista.

Tässä tapaustutkimuksessa monitieteinen, neljän kuorolaisen muodostama tutkijaryhmämme selvitti Koiton Laulun taiteellisenä toimintana ilmenevää yhteiskunnallista aktivismia ja sitä, millaiseen ihmisyhteisen kuorolaiset kokevat yhteisönsä heitä kasvattavan. Tutkijaryhmä edustaa kasvatuksen, taiteentutkimuksen, yhteiskuntatieteiden ja viestinnän aloja.

Vuonna 1952 perustetun Koiton Laulun juuret ovat vahvasti työväen lauluperinteessä. Samalla kuoro on osa suomalaista, jopa globaalia poliittista laululiikettä. Sitä on kutsuttu laululiikkeen folkloristisen ”pirtanauhalingan” maineikkaaksi edustajaksi (Pietilä 1987, 149–151), ”maamme tunnetuimmaksi työväenkuoroksi” ja ”suomalaisen työväen- ja laululiikkeen kiintotähdeksi” (Forss 2015, 289, 309). Kuorolla oli näkyvä asema 1970-luvulla, jolloin erityisesti vasemmistolaispiirit pitivät musiikkia tehokkaana tapana levittää poliittista sanomaa (Forss 2015, 132–134).

Koiton Laulua on aiemmin tutkittu sosiaalishistorian näkökulmasta. Kirsti Kuusterä (2007) käsiteli gradu -tutkielmassaan sosiaalisen ja kulttuurisen

MITEN TYÖVÄENTAITEEN KANTAAOTTAVUUDEN, JAKAMISEN JA UUDISTUMISEN PERINTEET TOTEUTUVAT YHTEISKUNNALLISENA TOIMINTANA, OSALLISUUTENA JA YHDESSÄ OPPIMISENA KUOROYHTEISÖSSÄ?

pääoman siirtymistä sukupolvelta toiselle harrastustoiminnassa. Haastatteluihin, kyselyyn ja arkistomateriaaliin pohjautuvassa tutkimuksessaan hän sivusi kuorolaisten arvoja ja suhdetta politiikkaan sekä kuoron historiaa.

Tässä tutkimuksessa keskitymme siihen, miten työväentaiteen kantaottavuuden, jakamisen ja uudistumisen perinteet toteutuvat yhteiskunnallisena toimintana, osallisuutena ja yhdessä oppimisena 2020-luvun kuoroyhteisössä. Kysymme, mitä kuoron yhteiskunnallisen vaikuttamisen sisällöt ovat, miten ne ovat muuttuneet 1970-luvulta 2020-luvulle ja miten kuorolaiset hahmottavat omaa yhteiskunnallista osallistumistaan tarkastelujakson aikana.

Kuoron yhteiskunnallista aktivismia tarkastelemme ekososiaaliseen sivistyksen ihmiskäsityksen ja osallisuuden avulla (Salonen & Bardy 2015). Ekososiaalisen sivistyksen käsitteitä hyödyntäen tutkimme lisäksi kuoroyhteisön dynamiikkaa kuorolaisten itsensä nimeämien arvojen valossa ja kuoron tapaa pitää yllä ja uudistaa toimintaansa harrastusyhteisönä.

Tutkimuksessamme näkyy yhteiskunnallisen ilmapiirin muutos. Se osallistuu siten laajempaan yhteiskunnalliseen keskusteluun siitä, miten puoluepoliittinen oikeisto–vasemmisto-jako on menettänyt merkitystään ja miten esimerkiksi ilmastonmuutos ja globaali muuttoliike ovat nousseet keskiöön.

Artikkelin otsikointi perustuu kahteen Koiton Laulun yhteiskunnalliselle aktivismille merkitykselliseen lauluun. Pääotsikon säe ”Kun ihminen ihmi-

nen on” juontuu Bertolt Brechtin sanoittamasta *Yhteisrintamalaulusta*, jonka on suomentanut Elvi Sinervo. Väliotsikoissa lainatun Brechtin *Oppimisen ylistyksen* on säveltänyt Eero Ojanen, ja tekstin on suomentanut Hannu-Pekka Lappalainen.

KUOROYHTEISÖ YHTEISKUNNALLISEN AKTIVISMIN JA IHMISYYDEN IHANTEEN TOTEUTAJANA – ”ÄLÄ PELKÄÄ KYSYÄ, TOVERI!”

Kuorolaulua harrastaa Suomessa viitisen prosenttia ihmisistä (Nenola 2019, 17). Suomalaisia kuoroja on tutkittu varsin vähän yhteiskunnallisina toimijoina, etenkin aikuiskasvatuksen näkökulmasta. Etnomusikologi Susanna Välimäki kollegoineen kuvaa *Aktivistisen musiikintutkimuksen manifestissa* (2018) musiikkia voimaksi, ”jonka avulla voidaan käsitellä yhteisöllisesti ja julkisesti yhteiskunnallisia ja kulttuurisia ongelmia, traumoja ja arvokysymyksiä”. Aktivistinen musiikintutkimus keskittyy musiikin yhteiskunnalliseen ulottuvuuteen, joka pyrkii ”vaikuttamaan yhteiskuntaa, kansalaisuutta ja ihmisyyttä koskeviin käsityksiin ja asenteisiin musiikin avulla” (Välimäki ym. 2018, 7). Esimerkiksi konsertit voivat käsitellä yhteiskunnallisia kysymyksiä yhteisöllisesti ja julkisesti (Välimäki ym. 2018, 7–8). Vaikka tutkimuksemme sijoittuu aikuiskasvatuksen kentälle, tunnistamme aktivistisen musiikintutkimuksen periaatteet.

Kuorolaulua on tutkittu muun muassa aktiivisen kansalaisuuden (Baggetta 2009), monikulttuurisen yhteisöllisyyden (Barrett & Vermeulen 2019), identiteetin rakentamisen (Durrant 2005) sekä sosiaalisen pääoman ja hyvinvoinnin (Bartolome 2018; Hyyppä 2002) näkökulmista. Kuorot ovat välittäneet sosiaalisia ja poliittisia viestejä tukemalla tiettyä puoluetta tai vahvistamalla vähemmistöryhmien ääntä tasa-arvon puolesta. Yhdessä laulamalla on taisteltu sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta niin työväenliikkeessä ja afroamerikkalaisten kansalaisoikeusliikkeessä kuin Viron laulavassa vallankumouksessa. Kuorolaiset ovat ilmaisseet poliittisia kantojaan myös kieltäytymällä laulamista johtajan heille ehdottamaa musiikkia (Nenola 2019, 22–23).

LAULUN TEKSTIÄ ON TYYPILLISESTI PIDETTY TÄRKEÄMPÄNÄ KUIN TEKIJÄÄ.

Yhteiskunnallisesti aktiivisia kuoroja on tutkittu muun muassa ympäristöaktiivismina (Rickwood 2018) ja harrastajien yhteisöllisenä, voimauttavana ja radikaalina markkinalähtöistä individualismia vastaan kapinoivana toimintana (Hofman 2020) sekä maahanmuuton, kansallisen identiteetin ja sukupolvien välisen vuoropuhelun kontekstissa (Reitsamer 2016).

Työväen lauluperinne ja poliittinen laululiike

”Musiiikkia tekevät ihmiset ihmisille; siksi se on yhteiskunnallista toimintaa”, etnomusikologi Ilpo Saunio (1974) kirjoittaa työväenlaulujen historian teoksessaan. Erityisesti työväenliikkeen kuoromusiikin tavoite on ollut ”valistaa, julistaa, kohottaa aatteellisuutta ja yhdistää jäsenistöä, ylläpitää joukkoidentiteettiä, viihdyttää, virkistää ja kasvattaa henkisesti, pukea työväenluokan kokemukset ja tunnot soivaan muotoon ja antaa niille siten järjestystä ja ilmaisukanava” (Välimäki 2020, 168).

Kuorolaulu on 1800-luvulta lähtien kuulunut työväenliikkeen keskeiseen kulttuuritoimintaan ja ohjelmaan iltamissa, mielenosoituksissa ja juhlissa. Yhteiskunnallisuus sekä yhteisöllisen identiteetin rakentaminen ja ylläpitäminen ovatkin työväentaiteen ja -kulttuurin ydintä. Sen ihanteisiin ovat yhtäältä kuuluneet demokratia, tasa-arvo, yhdenvertaisuus, kansainvälisyys ja solidaarisuus ja toisaalta yhteiskunnan rakenteellisen väkivallan ja riiston, fasismin, kapitalismin ja rasismin vastustaminen. Työväentaiteella on pidetty yllä toivoa sekä kuviteltu ja vaadittu yhä oikeudenmukaisempaa yhteiskuntaa, kohotettu joukkohenkeä mutta myös kerrottu tarinoita, työtetty menneitä traumoja ja ilmaistu surua. (Välimäki ym. 2020, 7, 13–14, 19–21, 30.) Laulun tekstiä, sanomaa, on tyypillisesti pidetty tärkeämpänä kuin tekijää, ja samasta laulusta onkin voinut olla useita eri-ikäisiä versioita (Forss 2015, 17–18).

Työväenlaulut kuvastavat aikansa kulttuuria ja poliittisia jännitteitä. Suomessa etenkin punakaartilaisien ja kommunistien laulut haluttiin poliittisista syistä unohtaa pitkälle 1960-luvulle saakka. Koiton Laulun lisäksi muun muassa Kulttuuritalon kuoro ja Reijo Frank jatkoivat kuitenkin työväenlaulujen esittämistä (Forss 2015, 198–206). Niin sanottu uusi poliittinen laululiike virisi 1960-luvulla erityisesti taideopiskelijoiden innoittamana. Sen keskeisiä säveltäjiä oli Kaj Chydenius, Koiton Laulun taiteellinen johtaja vuosina 1980–81. Hän nimesi laululiikkeen tavoitteiksi 1) vanhan työväenlauluperinteen elvyttämisen, 2) ennen säveltämättömän työväen runovaraston tuomisen yleisölle ja 3) uusien laulujen luomisen ”tämän päivän taistelusta, tämän päivän ihmiselle, tämän päivän ilmaisua käyttäen” (Forss 2015, 197). 1970-luvulla laululiike fuusioi aineksia niin kalevalaisesta laulusta, jazzista ja kabareeteatteri- ja populaarimusiikista kuin avantgarden radikaalista poikkitaiteellisuudesta. (Saunio 1987, 26–27.)

Uusi poliittinen laululiike korosti vasemmisto-aatteen opiskelua, johon kuuluivat tiukka puoluesidonnaisuus, rauhanaate ja solidaarisuusliike erityisesti Vietnamin ja Chilen tukemiseksi Yhdysvaltain imperialismia vastaan sekä huonoosaisten elinolojen parantaminen (Forss 2015, 126–134, 216, 277). Ihmisoikeuskysymys jakoi liikkeen 1970-luvulla ideologisesti kahtia: länteen katsovat opiskelijaryhmittymät perustivat vuonna 1964 Suomeen Amnesty Internationalin haaran, kun taas taistolaisille – Suomen kommunistisen puolueen sisäiselle, Taisto Sinisalon ympärille ryhmittyneelle oppositiolle – ihmisoikeudet edustivat Yhdysvaltain neuvostovastaista propagandaa (Halme-Tuomisaari & Rapin 2021, 19).

Poliittinen laululiike alkoi menettää voimaansa 1970-luvun lopulla. Oikeistolainen ajattelu ja konsensus-Suomi vahvistuivat 1980-luvulla (Saunio 1987, 55–56), jolloin taistelevasta taiteesta siirryttiin yhä peitellymmin kantaa ottavaan tai yhteiskunnallisuudesta irti olevaan taiteeseen. Moni jatkoi laululiikkeestä muihin vaihtoehtoliikkeisiin, kuten rauhanliikkeeseen, elävän musiikin yhdistyksiin, vihreään liikkeeseen tai feminismiin (Saunio 1987, 57–58).

POSTHUMANISTISESSA AJATTELUSSA PYRITÄÄN POIS IHMISEN YLIVERTAISUUDESTA SUHTEESSA MUIHIN LAJEIHIN.

2020-luvun poliittisuus: ekososiaalisen sivistyksen välttämättömyys ja taiteellinen aktivismi

Käsitys ihmisyydestä vaihtelee filosofisten, uskonnollisten, tieteellisten ja kulttuuristen näkökulmien mukaan ja muokkautuu ajassa. Ihmiskäsitykset ovat moninaistuneet 1900-luvulla tieteen kehityksen, sotien, globalisaation, ihmisoikeusajattelun ja demokratian leviämisen myötä. Luonnonsuojelu ja ympäristöliike ovat vaikuttaneet merkittävästi uudempiin ihmiskäsityksiin varsinkin 1970-luvulta lähtien. (Hänninen & Aaltola 2020, 9–14.) 2000-luvulta lähtien ihmiskäsitystä muokanneessa posthumanistisessa ajattelussa pyritään pois ihmisen ylivertaisuudesta suhteessa muihin lajeihin (Rautio 2020, 44–47).

Globaalia poliittista keskustelua leimaavat vakaava ilmastokriisi ja luontokato (IPCC 2021). Kasvatustilafilosofi Veli-Matti Värrin (2018) mukaan ekologinen kestävyys on heikentynyt, ja ihmisoikeuksia poljetaan, koska globaali markkinatalous määrittelee liiaksi ihmisen toimintaa. Ekologisten ja sosiaalisten kysymysten keskinäisriippuvuuksien tutkimukseen on käytetty ekososiaalisuuden käsitettä, joka pohjautuu saksalaisen sosiaalipolitiikan professori Michael Opielkan ajatteluun (Pulkki 2021, 103).

Suomessa 'ekososiaalisesta sivistyksestä' alettiin puhua 2000-luvun alkupuolella. Kestävyystutkijat Arto O. Salonen ja Marjatta Bardy (2015) pitävät vakaata ja kestävästä taloutta ainoastaan hyvinvoinnin tavoittelun ja perustarpeiden turvaamisen välineenä. He sisällyttävät ekososiaalisen sivistysajattelun ihmiskäsitykseen vastuullisuuden, kohtuullisuuden ja ihmistenvälisyyden. Vastuullisuuteen kuuluu myötätunnon piiriin laajentaminen muista ihmisistä ja lajeista koko planeettaan ja tuleviin sukupolviin. Kohtuullisuus on ihmisen arvokkuuden ja merkityksellisuuden näkemistä maapallon kantokyvyn rajoissa,

kulutuskaskeisuuden ja jatkuvan talouskasvun sijaan muilla tavoin. Ihmistenvälisyyteen puolestaan kuuluu mahdollisuus liittyä yhteisöihin sekä tulla hyväksytyksi, oppia ja kehittyä niissä. Kestävyystutkija Erkki Laininen (2019, 35) lisää ekososiaalisuuteen systeemiajattelun ja ihmisen kyvyn ja halun "kuvitella aidosti vaihtoehtoisia tulevaisuuksia ja tehdä niitä todeksi yhdessä muiden ihmisten kanssa".

Taiteilija ja ekofeministinen tutkija Raisa Foster puhuu 'ekososiaalisesta oikeudenmukaisuuskasvatuksesta'. Siihen kuuluvat vallitsevan kulttuurin kriittinen analyysi, yhteisen hyvän tunnistaminen ja elvyttäminen sekä mielikuvituksen ruokkiminen. Tavoitteiden saavuttamisessa taiteella on aivan erityinen tehtävänsä. Ensinnäkin se voi auttaa tarkastelemaan kriittisesti itsestäänselvyyksinä pitämiämme ilmiöitä, normeja ja rakenteita. Toiseksi taide voi elvyttää muun muassa kestävästä hyvinvointia eli ihmisen ja muun elämän vastavuoroista kanssaeloa tukevia kansanperinteitä. Kolmanneksi taide tunnustaa mielikuvituksen arvon: jos haluamme rakentaa parempaa tulevaisuutta, meidän on ensin pystyttävä kuvittelemaan se. Taide ja kasvatustieteet voivat näin luoda eettistä ymmärrystä nykymaailman ongelmista ja auttaa kuvittelemaan maailmasuhteemme ekologisen oikeudenmukaisuuden pohjalta. (Foster & Martusewicz 2019; Foster 2017; Foster 2020, 171.)

Taiteentekijät voivat ottaa työllään monin tavoin kantaa oikeudenmukaisuuden kysymyksiin, 2020-luvulla esimerkiksi ilmastokriisiin. Kulttuurin ja aktivismin yhteyksiä tutkinut Stephen Duncombe (2016) määrittelee aktivismin tavoitteeksi vaikuttamisen ja muutoksen aikaansaamisen (*effect*) ja taiteen tavoitteeksi koskettamisen (*affect*).

Sovellamme tässä tutkimuksessa taidekasvatuksen tutkijan Kaisa Hiltusen sekä nykykulttuurin tutkijoiden Tuija Saresman ja Nina Säaskilahden (2020) luomaa 'poettisen aktivismin' uudiskäsitettä työväen taiteen kontekstissa toimivaan harastusyhteisöön. 'Poetiikalla' tarkoitetaan taiteen ilmaisukeinoja. 'Aktivismin' tavoite on vaikuttaa ja saada aikaan muutosta, kun taas taide voi liikuttaa ihmisen sydäntä, ruumista ja sielua ja siten sysätä kohti toimintaa materiaalisessa maailmassa (Duncombe 2016). Poettinen aktivismi viittaa taiteen

MONIARVOISISSA YHTEISÖISSÄ TÄRKEINTÄ ON KYETÄ OTTAA MUIDEN NÄKÖKULMIA HUOMIOON JA TÄYDENTÄÄ TOISTEN OSAAMISTA.

ilmaisukeinojen mahdollisuuksiin vedota vastaanottajaan monella tasolla: tiedollisesti, esteettisesti ja tunteita herättämällä. Se on toimintaa taiteen kautta, kuten poliittisten aiheiden kommentointia teokseen valitusta näkökulmasta. (Hiltunen ym. 2020.)

Harrastusyhteisö osallisuuden rakentajana

Kansalaistoiminnan kentän eri muotoja voi ”tutkia ekososiaalisen tai planetaarisen sivistyksen mahdollistajina ja tuottajina” (Laakkonen 2021, 124). Ekososiaalisessa sivistysajattelussa osallisuus ja kuuluminen tunne laajempaan yhteisöön on vastuullisuuden ja globaaliin ihmisyyteen kasvamisen perusta. Sosiaalipedagogiikan tutkijoiden Elina Nivalan ja Sanna Rynnäsen (2019, 129) mukaan yhteisö on ”ihmisten yhteenliittymä, jota määrittää jokin yhteinen, yhdistävä asia ja siitä kumpuava yhteenkuuluvuuden tunne”. Toimimalla tavoitteellisesti yhdessä jäsenet kehittävät ja vahvistavat jaettuja merkityksiä, jotka puolestaan voivat lisätä toiminnan aikaansaamaa yhteisöllisyyden tunnetta (Nivala & Rynnänen 2019, 131).

Sosiaalinen osallisuus merkitsee kuulumista yhteisöön ja näyttäytyy myönteisinä sosiaalisina suhteina. Sitä voidaan pitää edellytyksenä poliittiselle osallisuudelle, kyvylle saada aikaan muutoksia lähiympäristössä ja yhteiskunnassa. (Maunu & Kiilakoski 2018.) Oppiminen taiteen ja kulttuurin kentällä edistää sosiaalista osallisuutta (Laes & Rautiainen 2018). Harrastus mahdollistaa liittymisen merkitykselliseen yhteisöön ja kuulluksi tulemisen, mikä lisää osallisuuden tunnetta ja

lopulta osallistumista (Meriluoto & Marila-Penttinen 2015, 7–9).

Oppimisen tutkijat Kirsti Lonka ja Lauri Vaara (2016, 39–52) määrittelevät oppimisen yhteiseksi ponnisteluksi jonkin ilmiön tai ongelman ymmärtämiseksi. Moniarvoisissa yhteisöissä tärkeintä on se, että kykenee ottamaan muiden näkökulmia huomioon ja täydentämään toisten osaamista. Yhteisöllinen oppiminen ja toimiminen edellyttävät uudenlaisia toimintamalleja, myös luopumista, sillä muiden ajatukset ja näkökulmat haastavat omia ajatuksiamme ja saattavat synnyttää ristiriitoja. Tähän tarvitaan rakentavaa vuorovaikutusta: ihmisiä pitää kunnioittaa ja kuunnella heidän omista lähtökohdistaan käsin. (Lonka & Vaara 2016.)

Tutkijoiden näkemykset yhteisöllisyydestä ja osallisuudesta sopivat kuoroyhteisöön, joka voi toimia kestävästä tulevaisuudesta rakentavana arkioppimisen ympäristönä (Rajala ym. tulossa). Kuorolaiset voivat oppia yhdessä demokratiasta, oikeudenmukaisuudesta, osallisuudesta ja kuvitella vaihtoehtoisia maailmoja (Fenwick & Alberto-Muterspaw 2008). Kuoro voi heijastaa ymmärrystään esimerkiksi ilmastokriisistä tai yhdenvertaisuudesta ohjelmistollaan mutta myös muilla konkreettisilla teoillaan.

TUTKIMUSPROSESSI, AINEISTOT JA ANALYYSIMENETELMÄT – “ÄLÄ USKO KUULOPUHEISIIN, OTA SELVÄÄ”

Halusimme selvittää, miten Koiton Laulu on taiteellaan ja toiminnallaan vastannut yhteiskunnallisiin kysymyksiin vuosina 1970–2020. Tutkimuksen pääkysymykset ovat seuraavat:

1. Millaisiin yhteiskunnallisiin asioihin Koiton Laulu haluaa taiteellisenä toimijana vaikuttaa ja ottaa kantaa?
2. Minkälaiseen ihmisyyteen kuoroyhteisö tukee jäsentensä kasvua ja miten?

Kerroimme kuorolaisille tutkimuksen tavoitteista, teemoista ja kulusta ensin keväällä 2020 kuoron vuosikokouksessa ja uudestaan alkusyksystä. Lisäksi tiedotimme tutkimuksesta kuoron sähköpostilistalla.

Laadullisen aineiston hankimme syksyllä 2020 Zoom-etäyhteydellä kahdella kaikille kuorolaisille avoimella Erätauko-keskustelulla ja yksilöhaastatteluilla 16 kuorolaiselle. Osallistavassa tutkimusprosessissa refleктоimme sekä kuoron roolia että omia kokemuksiamme tarkastellessamme kuoroa yhteiskunnallisena toimijana.

Tutkimushaastatteluihin virittäydymme Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitrassa kehitytilällä Erätauko-keskusteluilla. Niiden pääkysymystä ”Miksi laulu voi muuttaa maailmaa?” syvennettiin ja konkretisoitiin apukysymyksillä. Ensimmäiseen keskusteluun osallistui 15 kuorolaista, toiseen 12. Tutkimusryhmäläiset olivat mukana kuorolaisina. Kumpaakin keskustelua ohjasi ulkopuolinen fasilitoija, joka jakoi osallistujat välillä pienryhmiin, johti puhetta ja huolehti tasavertaisesta ilmapiiristä rakentavan dialogin pelisääntöjen mukaisesti. Erätauon sääntöihin sisältyy ajatus turvallisesta tilasta, jossa ristiriitojakin voidaan käsitellä. Menetelmän mukaisesti keskusteluita ei nauhoitettu, mutta niitä tehtiin muistiinpanot, ja keskusteluiden chatit tallennettiin. Muistiinpanojen pohjalta laadittua yhteenvetoa käytettiin haastatteluaineistojen tukena tuloksia analysoitaessa.

Erätaukojen jälkeen kaikilta kuorolaisilta kysyttiin halukkuutta yksilöhaastatteluihin. Marras–joulukuussa 2020 haastattelimme 16 eri-ikäistä ja eri vuosikymmeninä kuoroon liittyntä kuorolaista: 12 naista ja neljää miestä. Neljä haastateltavaa oli tullut mukaan 1970-luvulla, kolme 1980-luvulla, kaksi 1990-luvulla, kaksi 2000-luvulla ja viisi 2010-luvulla. Aineistomme kuvastaa kuorolaisten kollektiivista, ylisukupolvista muistia: usea jäsen on ollut kuorossa mukana jopa kuudella vuosikymmenellä.

Haastattelijoina toimivat kaikki tutkimusryhmäläiset. Kysymykset olivat kaikille samat, mutta haastattelujen kesto vaihteli 45 minuutista kahteen tuntiin: tilaa annettiin haastateltavien muistoille ja kokemuksille. Kysymykset koskivat kuorolaisten kuorohistoriaa, kuoroyhteisön merkitystä sekä kuoron yhteiskunnallista roolia ja aktivismia. Hyödynsimme niissä Koiton Laulua koskevaa arkistoaineistoa ja Erätauko-keskustelujen antia.

Valitsimme yksilöhaastattelun pääasialliseksi aineistonkeruumetodiksi, koska pystyimme siten syventymään kuorolaisten henkilökohtaisiin merkityksenantoihin ja täsmentämään heidän ajatustaan ja muistojaan. Haastattelut toteutuivat mutkattomasti, kuuluivathan tutkijat ja haastateltavat samaan harrastusyhteisöön, sisäpiiriin.

Tuula Juvonen (2017, 403–404) kirjoittaa sisäpiirihaastattelijan kolmesta roolista: yhteisön sisäpuolinen osallistuja, ulkopuolinen havainnoija ja usein vielä haastateltavan ystävä. Pällekkäiset roolit vaikuttivat monin tavoin tutkimukseemme. Konteksti oli helppo ymmärtää, olivathan haastateltavien kokemukset, kuoron ohjelmisto, historia, nimet ja tarinat haastattelijoille yleensä tuttuja. Tutkija-kuorolaisten oma kokemus kuorosta antoi vahvan pohjan haastattelujen luotettavuuden arvioimiselle. Riskinä kuitenkin on, että haastattelijan ja haastateltavan oletetaan tulkitsevan asiat samoin: sisäpiirihaastattelijan tulisi ”osoittaa tietämättömyyttä” ja kysyä selventäviä kysymyksiä. Haastateltava saattaa myös haluta varjella omaa tai yhteisön ideaalikuva ja välttää kielteisten asioiden esiintuomista. Tutkija-kuorolaisina jouduimme pohtimaan omaa kuorosuhdettamme ja tutkimusenteon eettisiä kysymyksiä, kuten tutkimuksen vaikutuksia kuoron sisäiseen dynamiikkaan ja julkisuuskuvaan. (Juvonen 2017, 402–404.)

Tutkimusaineiston luokittelussa hyödynsimme ekososiaalisen sivistyksen, osallisuuden ja aktivismin käsitteitä sekä tutkimusryhmän omaa kuorokokemuspohjaa. Vastaavaa, osittain intuitiivista sisällönanalyysitapaa ovat kuvailleet muun muassa Sirkka Hirsjärvi ja Helena Hurme (2008, 148). Aineiston hankinnan ja analyysin luotettavuuden varmistamiseksi keskustelimme säännöllisesti tutkimuksen toteutuksesta ja sisällöistä. Luimme ja kommentoimme aineistoa, tuloksia ja muuta artikkelitekstiä ristiin.

Kuorolaisten anonymiteetin varmistamiseksi esitämme tuloksia kuvaavat sitaatit numeroina, joiden järjestys on satunnainen eikä perustu haastateltujen ikään, sukupuoleen, nimen aakkostukseen eikä muuhun ominaisuuteen.

TULOKSET – ”JA KYSY: MIKSI TÄMÄ ON NÄIN?”

Kysyimme haastateltavien näkemyksiä kuoron yhteiskunnallisesta merkityksestä ja arvoista muun muassa seuraavasti: ”Mistä asioista olemme halunneet laulaa eri vuosikymmenten aikana?” ja ”Mikä sinulle on tässä kuorossa tärkeää?” Haastatellut kuvailivat kuoron yhteiskunnallista roolia lisäksi kertoessaan, miksi olivat liittyneet juuri Koiton Lauluun. Yhteiskunnalliset teemat tulivat esiin myös kysytyessä kuoron esiintymisistä ja ohjelmistosta.

Koiton Laulu työväenmusiikin ja laululiikkeen jatkumossa

Kuorolaisten näkemykset siitä, millaisiin yhteiskunnallisiin asioihin Koiton Laulu on halunnut taiteellisena toimijana vaikuttaa ja ottaa kantaa, heijastavat heidän taustojaan. Moni 1970-luvulla kuoroon liittynyt korosti vasemmistoaatetta. Kuoron keskeinen rooli uudessa poliittisessa laululiikkeessä ilmeni musiikin sisällöissä, esiintymisissä ja kuoron käytänteissä. Vaikuttamisen kohteet koskivat taistolaisuuden ja laajemman työväenliikkeen poliittisia tavoitteita, kuten työläisten asemaa ja lakkotoiminnan tukemista.

Samalla ohjelmistossa ja esiintymisissä näkyvät kansainvälinen rauhanliike, esimerkiksi Chilen politiikka, ja solidaarisuuden teemat. Kuoro osallistui kansainvälisiin laulutapahtumiin muun muassa silloisessa Saksan demokraattisessa tasavallassa (DDR). Usea haastateltu muisti erityisen merkityksellisenä sen, kun vuonna 1979 kuoro *Buchenwaldin* keskitysleirin tornissa alkoi spontaanisti laulaa toisen maailmansodan kauhuista muistuttavaa *Buchenwaldin hälytys* -rauhanlaulua: ”[s]umun keskellä. Joka puolella satoi. Vieläkin vavisuttaa.” (3)

1970-luvun vasemmistolaisarvoihin kiinnittynyt aatteellisuus ei herättänyt kaikissa kuorolaisissa pelkästään miellyttäviä muistoja. Usea haastateltava korosti aatteen lisäksi musiikillisia seikkoja. Kuoroa pidettiin puoluepolitiikkaa monipuolisempänä ja sallivampana tapana osallistua. Jotkut katsoivat tuolloista toimintaa lempeän huvittuneesti.

”Oltiin taistolaisten käsikassara. Kyllä se vähän rassasi. Kuoro tarjosi alustan aatteelliselle osallistumiselle, mutta oli kuitenkin vapaampi saareke kuin esimerkiksi poliittiset opintopiirit.” (1)

”Multakin kuoroon tullessa niinkuin täytettiin henkilölomake, jonne [naurua] kaikenlaisen mielenkiinnon kohteet ja myös järjestöasema järjestöelämässä ja mitä kaikkea on [--] missä on niin kuin jäsen ja kaikkea tällasta, miten aktiivinen.” (11)

Yhteiskunnallisessa muutoksessa, taistolaisuuden laimennuttua kuoro haki uutta identiteettiään. 1980-luvulta lähtien se toteutti enenevässä määrin taiteellista aktivismia siinä muodossa kuin Hiltunen ja kumppanit (2020, 154) sen määrittelevät: motivaationa osallistua ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin keskusteluihin sitoutumatta yksittäisten ryhmien poliittiseen toimintaan tai päämääriin. Koiton Laulun maine ja rooli poliittisessa laululiikkeessä ovat sekä kiinnostaneet että mietityttäneet uudempia ja vanhempia kuorolaisia.

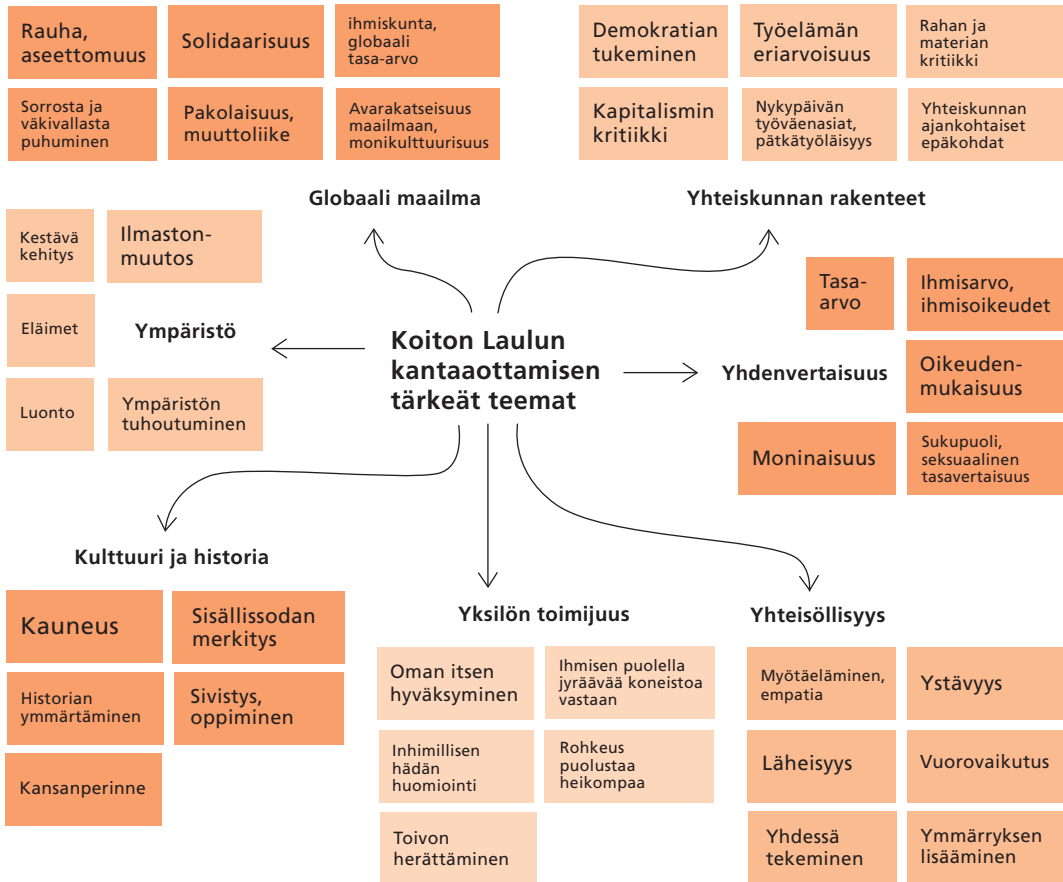
”Ennen oli aatteellisempaa [--] Luonnonsuojelu tuli vihreän liikkeen myötä. Huutaminen suurpääomaa vastaan ei enää oikein puhutte.” (4)

”Ehkä siinä oli aluksi sellaista tsekkaamista, että mikä tämä yhteiskunnallinen ja poliittinen linja kuorolla on. Sitten pystyin toteamaan, että tämä oli kamaa, jonka pystyy allekirjoittamaan, niin hyvä juttu. Joskin olen vastustanut tiettyjä hurmeisimpia taistolaisajan biisejä, nykyään asenteensa näkökulmasta. Aggressiivista taisteluasennetta, meikäläisen pasifistin pirtaan se ei sovi.” (8)

Kuoroon 2000-luvulla liittyneet laulajat korostavat ympäristöteemoja ja aiempaa laajempaa yhteiskunnallisuutta. Sitoutuminen yksituumaiseen poliittiseen linjaan ei tunnu mielekkäältä.

Kohti ekososiaalista sivistystä

Harva koitonlaululainen laulaisi kuorossa, ellei kykenisi allekirjoittamaan tekstien sanomaa. Sävellyksiin asenne on sallivampi: jotkut Erätauko-keskustelijat

Kuvio 1. Koiton Laulun nykyiseen toimintaan liittyvät kantaottamisen teemat.

esimerkiksi totesivat voivansa laulaa sellaistaakin musiikkia, josta eivät itse pidä, kunhan sanoituksiin voi sitoutua. Koiton Laulun perusohjelmistossa on jopa vuosikymmeniä mukana pysyneitä lauluja, joista muodostuu historiallinen jatkumo. Osa ohjelmistosta ei kuitenkaan enää edusta sellaisia arvoja, joista kuorolaiset haluavat laulaa. Vastaajat pohtivatkin mahdollisuutta sanoittaa uudelleen joitakin lauluja.

”Se [perusohjelmisto] on ehdottomasti tärkein [--] Olemme ehkä uudistaneet traditiota. Ehkä ne neuvostoliittolaulut ovat jääneet pois [nauraa] [--] Ne jotka rakastavat niitä lauluja, eivät ne rakasta Stalinin Venäjää, niitä vainoja tai nykypäivän Venäjän vainoja. Sellaiset laulut ovat karsiutuneet, se on hyvä [--]. Jos ajatellaan, niin Pyhä Prekaa-

rius on työväenlaulu mitä suurimmassa määrin. Se kertoo tämän päivän työläisten todella heikosta asemasta, sosiaaliturvan puutteesta, nälästä ja köyhyydestä. Eivätkä rauhanlaulut ole menettäneet mitenkään sitä.” (10)

Tutkimusaineistosta nousi Koiton Laululle merkityksellisiä arvoja ja kantaottamisen teemoja (**kuvio 1**). Aiheet kuvataan avainsanoina seitsemässä ryhmässä, jotka ovat osittain päällekkäisiä. Kukin avainsana esiintyy vain kerran, vaikka usea haastateltava olisi maininnut sen, sillä emme halunneet arvottaa vastauksia mainintojen määrän perusteella. Jotkut korostivat kuoron tehtävää työväenlaulun traditioiden ja niiden sisältämien arvojen ylläpitäjänä ja uudistajana. Jotkin

HAASTATELLUT KOKIVAT TÄRKEÄKSI TUODA LAULUIHIN JA ESITYKSIIN UUTTA, AJASSA ELÄVÄÄ, OMIEN ARVOJENSA MUKAISTA SISÄLTÖÄ.

aiheet, kuten maailmanrauha ja solidaarisuus, ovat säilyneet 1970-luvulta nykypäivään. Samoin monet yhteisöllisyyden teemat esiintyivät jo 1970–80-luvuilla kuoroon tulleiden arvomaailmaa kuvaavissa vastauksissa ja ilmenivät muun muassa kansojen ystävyystestä lauletaessa.

Nytemmin mukaan on tullut paljon aiempien teemojen variaatiota ja ekososiaalisia näkökulmia, kuten ilmasto- ja yhdenvertaisuus. Vuonna 2010 järjestämässään sävellyskilpailussa Koiton Laulu haki ”kriittisiä sanoituksia ja uutta musiikillista ilmaisu- lauluja, jotka edistävät ihmisarvoa ja oikeudenmukaisuutta ja joissa otetaan kantaa yhteiskunnallisiin asioihin” (www.koitonlaulu.fi/savellyskilpailu.html). Kilpailuun osallistuneissa teoksissa käsiteltiin muun muassa pakolaisuutta, ihmisoikeuksia, naisen asemaa ja ympäristökysymyksiä. Sittemmin nämä teemat ovat näkyneet kuoron muussakin tuoreessa ohjelmistossa. Esimerkkeinä rohkeasta ja inhimillisestä kantaottavuudesta useat haastatellut mainitsivat pakolaisuutta käsittelevän *Turvapaikka*-kantaatin ja Helsingin Diakonissalaitoksen 150-vuotisjuhlaan tilatun *Tässä menee raja* -produktion.

Vastaajat kokivat tärkeäksi tuoda lauluihin ja esityksiin uutta, ajassa elävää, omien arvojensa mukaista sisältöä. Esimerkkeinä mainittiin muun muassa luontokato, ilmastonmuutos, yhdenvertaisuus ja sivistys.

”[j]a sitten kyl näe eriarvoisuus ja globaali eriarvoisuus ja tämmöiset [--] ja sit se [--] kaikki saa rakastaa [--] Rakkauden tasa-arvoisuutta, mut voishan sitä tietysti Pride-kulkueellakin heittää jonkun täsmäkeikan. Sanotaanko sukupuolen [--] määrittämisoikeudesta.” (13)

Aineistossamme näkyy selvästi, miten kuoron jäsenten tärkeiksi kokemat teemat ovat laajentuneet tultaessa suoraviivaiselta 1970-luvulta 2020-luvun ekososiaalisuuteen ja moniääniseen uuden tietoisuuden kulttuuriin. Kuorolaisten ajatusmaailmassa yhden aatteen poliittisuus on muuttunut intersektionaaliseksi yhteiskunnallisuudeksi. Teemat, kuten ihmisarvo ja solidaarisuus, ovat säilyneet ohjelmiston keskiössä kautta vuosikymmenten, mutta niitä tarkastellaan aiempaa monipuolisemmin ja kriittisemmin. Sanoma on muuttunut lempeämpään, vastakkainasetteluja välttävään suuntaan.

Laulaessaan työväenmusiikkia moni nykykuorolainen on pohtinut, mitä ’työläisyys’ tarkoittaa: onko esimerkiksi opiskelija, työtön tai akateeminen tutkija työläinen? Kuoron ohjelmistossa ’työväenluokka’ tarkoittaaakin nykyään prekariaattia ja monimuotoisesti erilaisia ihmisiä, joita ei määritä pelkästään työ, ammatti tai asema. Yhteiskunnallinen julistaminen on sävykkäämpää kuin aiemmin. Kun 1970-luvulla Aulikki Oksasen sanoin suoraan kysyttiin ”kenen joukoissa seisot, kenen lippua kannat”, nyt lauletaan Katri Valan *Pajupilliin* sävelletyissä uudessa teoksessa ”En ole lipunkantaja, en kotkansydäminen tiennäyttäjää”.

Koiton Laulun uudemmassa ohjelmistosta ja siihen viittaavasta haastatteluaineistosta näkyy taiteellisen keinovalikoiman laajeneminen ja monipuolistuminen. Hiltusen ja kumppaneiden (2020) mukaan poeettinen aktivismi toimii taiteen kontekstissa taiteen sisäisin keinoin. Kuoron aktivismi onkin muotoutunut aiempaa poeettisemmaksi.

Koiton Laululle on 2000-luvulla sävelletty runsaasti taiteellisesti tasokasta uutta musiikkia, joka on kirjaimellisesti aiempaa työväenlauluohjelmistoa moniäänisempää ja joidenkin haastateltujen mielestä myös vaikeaa. Teoksia on esitetty sinfoniaorkesterien kanssa ja muun muassa nykytanssin kontekstissa. Kuoron sanataiteellisessa keinovalikoimassa näkyy monia poeettisen aktivismin keinoja, kuten aiheen ja estetiikan tai kontekstin törmäyttämistä, päivänpoliittisesta keskustelusta poikkeavia sävyvalintoja ja näkökulmaistamista (Hiltunen ym. 2020, 164–171).

Suorasanaisten ”me vaadimme” -muotoisen yhteiskuntakritiikin ja luokkatietoisuuden sijasta voidaan asettaa myötätuntoisesti erilaisten vähemmistöjen

yksittäisten edustajien asemaan. Vakavia ympäristö-aiheita käsittelevien kuoroteosten sävyt vaihtelevat synkkyydestä komediaan. Yhteiskunnallisuus on myös intertekstuaalista: esimerkiksi prekaariutta käsitellään yhdistämällä kollektiivisesti tuotettua tekstiä kirkkolaulun estetiikkaan, ja turvapaikanhakijoiden pitkä odotus puetaan shakespearelaisen sonetin muotoon. Nykypäivän poliittisia uhkia käsitellään nostamalla historiasta esimerkiksi neuvostoliittolaisen absurdistin Daniil Harmsin tekstejä ja asettamalla ne uusin sävellyksin nykykontekstiin.

Kuorolaulu yhteiskunnallisena aktivismina

Usea vastaaja sanoi haluavansa erottaa puoluepolitiikan yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta. Jotkut kokivat puoluepoliittisen vaikuttamisen itselleen vaikeaksi ja tarpeettomaksi mutta ajattelivat voivansa kuorossa nostaa itselle tärkeitä arvoja esiin. Kuorossa voi näin osallistua arkipäivän politiikkaan (Boyte 2005), jossa kukin saa vaikuttaa itselleen tärkeisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja keskustella niitä koskevista tunteista ja ajatuksista.

”Mulla ei oo itellä mitään rahkeita mennä mihinkään puoluepolitiikkaan mukaan, se niinkun ei mua sinällään edes hirveesti kiinnosta, mutta sitten [--] mulle on just tää tällaset, inhimilliset asiat, on tärkeitä [--] olla ihmisen puolella, elämässä, joten, tää on se mun keino vaikuttaa siihen asiaan [--] Ja ottaa kantaa siihen, niihin asioihin.” (14)

Politiittisuuden hälvenemisestä huolimatta jotkut vastaajat määrittelivät Koiton Laulun arvoiltaan vihersemmistolaiseksi tai punavihreäksi.

”Koiton Laulu ei ole saareke, vaan se on muutunut yhteiskunnan mukana. Ennen olimme työväenkuoro, nykyään tunnemme menneisyytemme, mutta tähtäämme tulevaisuuteen. Nykyään voisi sanoa että olemme punavihreä kuoro.” (3)

Kuoron yhteiskunnallista aktivismia selvitettiin kysymällä, minkälaisia yleisöjä ja minkälaisissa tilanteissa kuorolaiset haluavat tavoittaa. Lisäksi kysyttiin, millaisia toiveita ja kokemuksia kuorolaisilla on yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta yleisöönsä taiteen

ilmaisukeinoilla. ’Yleisöllä’ tarkoitamme ihmistä tai joukkoa, joka osallistuu kuuntelijana, katsojana ja kokijana kuoron esiintymiseen tai tutustuu sen taiteeseen levytysten, videoiden tai jonkin muun median välityksellä.

Koiton Laulu on esiintynyt tuhansien ihmisten yleisöille mutta myös vain yhdelle ihmiselle. 1970-luvulla kuorolla oli omanlainen roolinsa vasemmiston puoluetilaisuuksissa ja muissa tapahtumissa. Yksi pitkään kuorossa laulanut kertoi, että 1970–80-luvulla ”Koiton Laulu tunnettiin vasemmistolaisissa piireissä ja esiinnyttiin joka paikassa, sitten olikin alamäki 1980–90-luvuilla” (11). Toinen pitkään laulanut totesi, että ”aina ei ole toisaalta tiedostettu sitä kenelle lauletaan” (3).

Nyky-yleisöä haastatellut kuvasivat yhteiskunnallisten vaikuttamisteemojen tapaan punavihreäksi. Vakioyleisön lisäksi kuoron halutaan tarjoavan matalan kynnyksen mahdollisuuksia kulttuurin ja taiteen kokemiseen sekä enemmän huono-osaisten huomioimista, mikä ilmentää ekososiaalisen sivistysajattelun ihmisyyskäsitystä. Useat haastateltavat painottivat taiteen viemistä ”just semmosille ihmisille jotka ei niin itsestään selvästi pääse konsertteihin” (13). Tärkeitä ja pal-kitsevia ovat niin sanotut laitoskeikat, esiintymiset marginaalissa oleville yleisöille hoivakodeissa, sairaaloissa, vankiloissa ja mielenterveyskuntoutujien tiloissa.

Ajatus taiteen kuulumisesta kaikille on sidoksissa kansainvälisen työväenliikkeen historiaan, jonka piirissä pidettiin tärkeänä jo 1800-luvulla, että sivistys ja taide olivat kaikkien ulottuvilla yhteiskuntaluokasta riippumatta (Välimäki ym. 2020, 13). Lisäksi suomalaisen taide- ja kulttuuripolitiikan tavoitteena on 1970-luvulta lähtien ollut demokratoida kulttuuri ja viedä taidepalveluja niille, joita tarjonta ei aiemmin ole tavoittanut. Kulttuuripolitiikalla korostettiin taiteen merkitystä yhteisöllisyyden, osallistumisen ja toimijuuden edistämässä. (Laes & Rautiainen 2018).

Epämuodollisilla esiintymisillään Koiton Laulu on tavoittanut yleisöjä, joita taide ei aina muutoin tavoita. Esimerkistä käy Helsingin Juhlaviikkojen ohjelmaan kuuluva Art Goes Kapakka ja sen Kuorojen

POIKKITAITEELLISILLA PRODUKTIOILLA ON TAVOITETTU TAVANOMAISTA MONINAISEMPIA YLEISÖJÄ.

kierros, jonka kuulijoista jotkut ovat jopa innostuneet pyrkimään kuoroon.

”[t]ää ei ole vain itselle laulamista. Mieluiten sitä laulaa sellaisille, jotka ei oo koskaan edes kuullut meistä [--] et jos vie sinne [kapakkaan] jotain ympäristökysymyksiä, niin se on kyl aika hieno tunne.” (1)

Haastateltavat nostivat esiin poikkitaiteelliset produktiot tavanomaista moninaisemmän yleisön tavoittamisessa. Esimerkkeinä mainittiin yhdessä KOM-teatterin kanssa toteutetut teatteri- ja musiikkiproduktiot, kuten *Isänmaalliset illat I ja II* ja *Juhlat*, koreografi Hanna Brotheruksen ja muusikko Reijo Aittakummun *En lähde täältä salaa* -tanssiproduktio, yhteiskonsertit rapmuusikko Palefacen, saamelaisartisti Wimme Saaren ja yhteiskunnallisen kabareemusikkipiirityö Kitkerien Neitsyiden kanssa sekä Suomen sisällissodan muistoksi toteutettu *Stadi 1918 – Taistelu Helsingistä* -esitys.

”Poikkitaiteellisiin juttuihin tulee enemmän uutta yleisöä [--] Tanssi projekti oli tärkeä. Myös latarikeikalla tanssin ilo nousi esiin yleisössä. Ihminen herkistyy vaikka ei ole sanoja.” (5)

Koska kuoro tekee taidettaan yleisölle, on kiinnostavaa, miten kuorolaiset toivovat taiteensa vaikuttavan yleisöön. Tärkeimpänä esiin nousi halu herätellä kuulijoita ajattelemaan tuoreesti yhteiskunnallisia asioita tai omaa elämäntilannettaan ja asemaansa. Erityisesti esitysten toivottiin vaikuttavan yleisöön tunnekokemusten kautta, joista vastaajat nimesivät muun muassa kohottavuuden, inspiroivuuden, havahduttavuuden ja liikuttavuuden. Musiikin toivottiin ravistelevan kuulijan ajatuksia jopa säikähdyksen tai epämukavuuden voimalla. Vastauksista nousi myös halu herättää toiveikkaat

ta sekä lisätä ihmisyyttä, inhimillisyyttä ja lempeyttä.

Kuorolaisten näkemykset taiteellisista sisällöistä sekä toiveet yleisöistä ja esiintymisten vaikutuksista voidaan liittää paitsi poeettisen aktivismin käsitteeseen, myös sosiologi R. Serge Denisoffin (1966) jaotteluun yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen pyrkivistä lauluista. Magneettiset laulut suunnataan lähinnä ydinjoukolle, joka lähtökohtaisesti hyväksyy niiden sanoman. Lauluissa kuvataan suoraviivaisesti ratkaisu johonkin yhteiskunnalliseen ongelmaan. Ne vahvistavat olemassa olevia ajatuksia, eikä niillä pyritä laajentamaan aatteen kannattajakuntaa. Retoriset laulut taas syntyivät 1960-luvun folk- ja rockperinteestä tavoitteenaan herättää kysymyksiä ja saada yleisö ajattelemaan. Ne suunnataan ”suurelle yleisölle”, mutta on epäselvää, miten laulu vaikuttaa kuulijaan ja muuttuvatko sen synnyttämät tunteet tai ajatukset lopulta yhteiskunnallisiksi teoiksi.

Kuorolaisten ajatukset jakautuivat siinä, miten voimakkaasti he kokivat esiintymisten voivan vaikuttaa yleisöön. Poeettisen aktivismin lopputulema onkin aina epävarma. Muutokseen tähtäävä taide tarjoaa valmiiden ratkaisujen sijaan keskeneräisyyttä ja avoimuutta, jolloin ”[o]ppimisen jäljet näkyvät heikkoina, mutta voivat vaikuttaa vahvasti” (Haapalainen 2009). Vaikka vallitsevaa kulttuuria kritisoidaan, tavoitteena on ekososiaalisen oikeudenmukaisuuskasvatuksen ajatuksia mukaillen (Foster 2017; Foster & Martusewicz 2019) pikemminkin herättää kysymyksiä kuin tarjota valmiita vastauksia ja ruokkia mielikuvitusta taiteen avulla.

Kuoro kasvamisen yhteisönä

Koiton Laulu ilmentää aatteellisuuttaan ulospäin, pohtii arvojaan ja korostaa niitä musiikissaan, mutta toteuttaako se sisäisessä toimintakulttuurissaan omia arvojaan ja ihmisyyden ihanteitaan? Ekososiaalisen hyve-etiikan tunnuspiirre on rakentava vuorovaikutus yhteisöissä (Pulkki 2021, 108). Jos kuorolainen ei itse koe itseään hyväksytyksi yhteisössään, onko hänen mahdollista laulaa muille solidaarisuudesta? Pohdintojemme perusteella halusimme selvittää, minkälaiseen ihmisyyteen kuoroyhteisö tukee jäsentensä kasvua ja miten.

Sekä Erätauko-keskustelu että haastattelut poikivat paljon ajatuksia siitä, miten ohjelmiston ja esiintymisten ilmentämät ekososiaalisen sivistyksen teemat näkyvät kuorolaisten kohtaamisissa ja kuoron toimintakulttuurissa. Haastatteluaineistosta poimitut keskeiset lausahdukset (**taulukot 1 ja 2**) on ryhmitelty yhteiskunnallisia teemoja ja arvoja kuvastavien otsikoiden yhteyteen. Ne heijastavat kuorolaisten käsityksiä ihmisyden ihanteiden ilmenemisestä kuoron sisäisessä

toiminnassa. Kymmenen teeman alle (**taulukko 1**) on jaoteltu kuorolaisille myönteisiä yhteisöllisen oppimisen, osallisuuden ja ihmisyden arvojen merkityksiä ja syitä kuulua kuoroyhteisöön. Vastaukset selittävät samalla Koiton Laulun tapaa toimia yhteisönä.

Kuoron arvojakumossa ja yhteiskunnallisessa toiminnassa taiteelliset johtajat ja kuoron jäsenistä koostuva johtokunta ovat keskeisiä. Kukin taiteellinen johtaja tuo esitettäväksi itselleen merkityksellistä

Taulukko 1. Koiton Laulun yhdessä oppimista, osallisuutta ja ihmisyttä koskevien arvojen merkityksiä kuorolaisille.

Merkityksellisyyden tunne	"[m]ulla on joku merkitys ja tarkoitus olla olemassa." (16) "Kun olin kuorossa, se tuntui niin upealta ja rohkaisi lähtemään toiselle uralle. Sillä tavalla se on vaikuttanut: mulla oli sellainen yhteisö." (6)
Kuoro ystäväpiirinä ja perheenä	"[m]un eräänlainen perhe ja semmonen henkinen koti" (16) "Mulla oli hirveen vahva olo siitä, et mä oon kotonani, omieni parissa." (12)
Välittämisen tunne	"[s]jaa tukea, tietää, että on ihmisiä jotka välittää" (16) "[j]otenkin myös mä olin kauheen vaikuttunut siitä lämpimästä vastaanotosta, mikä kuorossa oli silloin kun mä tulin mukaan. Jotenkin ihmiset tuli esittäytymään" (15)
Luottamus	"[s]je tunne, tää luottamus-kaaduntaharjoitus, jossa niinkun kaadutaan taaksepäin ja muut ottaa silleen niinkun kiinni." (12) "Onhan tämä tällainen ystävien yhteisö, jossa voi luottavaisin mielin tuoda esiin omia ajatuksiaan." (1)
Mahdollisuus olla oma itsensä	"[t]ulen arvostetuksi omana itsenäni, kun en tee pahaa kellekään. Samaa toivon [--] kaikille ihmisille, että kaikki olisivat sellaisia toisillensa. Se on oikeastaan koko ajan toteutunut kuorossa." (6) "Minulla oli tällainen pakopaikka, koska työ on aina ollut hirveän raskasta. Se on ollut mielenterveyttä edistävää." (10)
Ymmärrys yhdenvertaisuuden, sukupuolen ja seksuaalisen suuntautuneisuuden merkityksistä	"Varmaan ollaan tultu niinku esimerkiksi seksuaalisen tasavertaisuuden kysymyksissä paremmiksi." (10) "[k]uoron ja kuoron ihmisten takia ja tähän sukupuolirooli [--] tähän niinkuin [--] tätä viime vuosien liikettä, jossa tunnustetaan useammat sukupuolet. Tähän sallivaan, että ei puristeta kaikkia yhteen muottiin, että mies tai nainen tai kaikki ovat heteroita." (2)
Kuulluksi tuleminen	"Ainakin johtokunnassa ja kuoron yhteisissä kokouksissa on ollut tosi tärkeää, että kaikki saa äänensä kuuluviin. Kukaan ei tee yksin isoja päätöksiä." (9) "Ja me puhutaan niistä asioista, kaikilla on oikeus tulla kuulluksi ja nähdyksi [--] Pääasiassa semmosta kannustavaa ja tukevaa, et kaikkien mielipiteet ja näkemykset on arvokkaita ja muuta." (16)
Moniarvoisuus ja erilaisuuden kunnioittaminen	"Jos jollain ääni vähän väriee, niin se kuuluu tämän kuoron luonteeseen, monisukupolvinen." (9) "Kyllä kuoro mun mielestä sallii erilaisuuden. Esimerkiksi jos vaikka ei pysty kävelemään tai pyörätuolissa kulkee, pystyy olemaan mukana." (6) "Yhteisöllisyyteen kuuluu erilaisuuden sietäminen." (4) "Kuorossa on moninaisuutta, ylisukupolvisuutta, yhteisöllisyyttä." (5)
Solidaarisuus	"Se solidaarisuus, jota ilmaistiin vaikeassa asemassa olevia kohtaan, se oli minulle tärkeää [--] Kuoro on pitänyt yllä sitä, että en ole ihan täysin keskiluokkaistunut." (10)
Ympäristötietoisuus	"[o]llen ollut kiinnostuneempi ja lukenut tai tarttunut ympäristöasioihin." (10)

tuotantoa ja yhdessä johtokunnan kanssa organisoii kuoron toimintaa. Kuorolaisissa on vuosikymmenten aikana ollut useita taiteilijoita, joiden ammatillista osaamista kuoro on hyödyntänyt poeettisessa aktivismissaan: kirjailijat ovat sanoittaneet ja säveltäjät säveltäneet lauluja, ja graafikot ovat tehneet julisteita (Oksanen 2015).

Johtokunnan tapa ohjata kuoron toimintaa konkreettisissa kysymyksissä heijastaa kuoroyhteisön arvoja. Osallistumisen esteitä puretaan esimerkiksi myöntämällä vapautuksia jäsenmaksuista, ja ilmastotyötä tuetaan suosimalla kasvisruokaa kuoron tapahtumissa.

”[m]un mielestä oli upeeta kanssa se että [--] kun me lähettiin Kuubaan, niin periaate oli se, et rahan takia kukaan ei jää pois. Miten me kaikki tehtiin hartiavoimin töitä ja parvekemaalausta ja erilaisia rahankeruukeinoja [--] Et kaikille maksetaan lippu [--] et kaveria ei jätetä.” (16)

Arvokeskustelua kuorolaiset käyvät erityisesti vuosikokouksessa ja yleiskokouksissa, joita on vähintään kaksi kertaa vuodessa. Arvoista, kappaleiden sanoituksista, esiintymisistä ja kuoron toimintatavoista keskustellaan lisäksi epämuodollisesti kuoroharjoituksissa tai virallisemmin erillisissä keskustelutilaisuuksissa. Produktioita ja esiintymisiä edeltää yleensä keskustelu tekemisen tarkoituksesta ja sisällöstä.

Moni toivoi kuitenkin vielä enemmän yhteistä keskustelua erityisesti sellaisista kysymyksistä, jotka ovat joillekin kuorolaisille uusia ja joissa olisi tärkeää pohtia asian merkityksiä eri näkökulmista. Esimerkeistä käyvät kulttuurinen omiminen ja joidenkin tekstien vanhentuminen. Rakentavan keskustelun tarve kuvastaa pyrkimystä jaettuun ymmärrykseen ja yhteisölliseen oppimiseen.

Ylisukupolisena, sosioekonomisesti heterogeenisenä kollektiivina Koiton Laulu voi tukea jäseniään ymmärtämään erilaisuutta ja opettaa kuuntelemaan erilaisia näkemyksiä. Kuorolaiset kokevat toiminnan lisänneen tietoisuutta yhteiskunnallisista ja sosiaalisista kysymyksistä.

”Saatoin itekin olla silloin kuoroon tullessani rajoitteinen, esimerkiksi joskus vielä 70–80-luvulla homous oli vieras asia, mutta on oppinut ymmärtämään ja nykyään ottaa päähän ja rai-vostuttaa jos joku ei hyväksy tai jaottelee, tuomitsee ja osoittelee jonkun seksuaalisuuden mukaan. Varmasti kuoro on tässä vaikuttanut ja opettanut ymmärtämään näitä asioita.” (2)

”Ylisukupolvista sosiaalista vuorovaikutusta” (14) ruokkiva kuoro on oppimisen, arvostuksen ja ystävyden verkosto. Tulokkaat kertovat oppineensa vanhemmilta kuorolaisilta vaikuttamisen tärkeydestä ja merkityksellisistä asioista yhteiskunnassa ja voimaantuneensa itsekin ottamaan kantaa asioihin.

”Oli hienoa siinä Erätaukokeskustelussa, kun niinku tajusi, että täällä on nuoria ja vanhempia. Ja että monille nuorille tää on tällainen perinteen vaalimisen paikka. Että porukkana tiedostetaan tää arvo!” (1)

Haastattelut toivat myös esiin kuoron ulkoisen sanoman ja sisäisen toimintakulttuurin välisiä ristiriitoja. Ne on jaoteltu yhdeksään teemaan (**taulukko 2**). Jotkut esimerkiksi olivat kokeneet solidaarisuuden ja yhdenvertaisuuden joissakin tilanteissa ainakin osin näennäiseksi. Toiset ilmaisivat huolensa siitä, kenen ääni kuuluu ja ketä kuunnellaan.

Vastauksissa nousi esiin tarve kuoron yhä moniäänisemmälle nykyisyydelle (**taulukko 2**). Jotkut olivat kokeneet kuoron aiemman poliittisen ilmapiiirin osin ahdasmieliseksi, tosin nämä vastaukset koskivat lähinnä menneitä vuosikymmeniä, eivätkä siten kuvastaneet nykytilannetta. Suhtautuminen uskontoon jakoi samoin kuorolaisia: jotkut kertoivat havainneensa syrjintää uskonnollisuuden perusteella, toiset taas halusivat kuoron sanoutuvan irti uskontoon tai kirkkoon liittyvästä toiminnasta. Ristiriitojen ratkaisuksi vastaajat esittivät esimerkiksi kyselyjä, Erätauko-keskusteluja, pienryhmäkeskusteluja ja muita dialogisia menetelmiä.

Taulukko 2. Kuorolaisten kokemia ohjelmiston teemojen sekä kuoron sisäisen toimintakulttuurin, yhteisöllisyyden ja ihmisyden ihanteiden ristiriitoja.

Sosioekonominen tausta esteenä	"Olen miettinyt yleisesti kuorosta, että onko se hirveän keskiluokkainen harrastus kuitenkin. Uskon, että meille on tärkeää se, että koelauluissa ei vaadita prima vistaa, koska se antaa isomman skaalan ihmisiä." (9)
Kuorolaisten yhdenvertaisuus	"[k]uorossa vaimennettiin sillä asenteella, että noviisit hiljaa, me tiedämme, miten asiat tehdään [--]" (7) "Lauletaan rinta rottingilla solidaarisuuden puolesta, mutta ei se ihan yks yhteen mee, että me oltaisiin samalla lailla solidaarisia toisillemme." (2) "[v]aiikka sanotaan että ei oo olemassa jotain hierarkkista järjestelmää niin on, aina on hierarkkinen järjestelmä. Se on vaan piilossa." (14)
Sukupuolten eriarvoisuus	"Tällaisista me too -henkisistä syistä jättäydyin [aiemmin joksikin aikaa] pois kuorosta." (10)
Avoimuus muille kuin suomea puhuville	"[o]llaankohan me tarpeeksi avoimia, [--] kun suomeksi treenataan ja biisit on suomenkielisiä. Olen miettinyt kielipoliittikkaa, että sulkeeko se jotain pois." (9) "Maahanmuuttajia esimerkiksi ei ole, ei ole pyritty aktiivisesti rekrytoimaan." (8)
Kuulluksi tuleminen	"Maahanmuuttajia esimerkiksi ei ole, ei ole pyritty aktiivisesti rekrytoimaan." (8)
Uskonnollisuus mielipiteitä jakavana tekijänä	"Tuli jossain vaiheessa sellainen, että mentäisiin messuihin, että oltaisiin saatu laulaa kirkon tilassa. Minä sitten vastustin." (10) "En tiennyt että uskontoja ei tässä kuorossa suvaita, yksi aate on otettu silmätikuksi, on tuntunut siltä ettei ole ollut uskonnonvapautta." (5) "[j]ohtokunnassa jopa niin kuin keskusteltiin eräästä kuorolaisesta jolla oli niin kuin kristillisiä arvoja [--] Ei kuulosta nyt ihan hyvältä tää homma." (11)
Vaatus ajatella samalla tavoin	"[v]älillä myös ahdas yhteisö" (Erätauko) "Niin että kyllä siellä voi vaikuttaa sellainen ajatus, että me oltaisiin kaikki samaa mieltä, vaikka ehkä ei sitten oltaiskaan." (1)
Uutena kuorolaisena mukaan tuleminen	"Tällaiseen yhteisöön tuleminen vaatii siltä tulijalta aika paljon. On varmasti jotkut lähteneet poisikin. Kuoro voisi auttaa tässä enemmän." (3) "Alussa vaikea päästä uutena mukaan yhteisöön ja olla oma itsensä." (13)
Vaatus poliittisesta oikeaoppisuudesta	"Aiemmin oli tämmöstä kireyttä, oli tämmöstä mukamas poliittista oikeaoppisuuden vääntöä." (11)

POHDINTA – "SINUN TÄYTYY ASTUA JOHTOON"

Tuloksemme osoittavat, että harrastajakuoro voi toimia merkittävänä yhteiskunnallisen vaikuttamisen kanavana ja oppimisen yhteisönä. Yhteisöllinen oppiminen perustuu yhtäältä perinteiden ylläpitämiseen ja toisaalta uusien jäsenten sekä ajan muutoksen mukanaan tuomaan taiteelliseen uudistumiseen ja yhteiseen tekemiseen. Tutkimuksemme tuottaa uutta tietoa erityisesti työväentaiteen ja kuorolaulun

tutkimukseen aikuiskasvatuksen näkökulmasta ja syventää ymmärrystä harrastusyhteisöistä. Kuoroyhteisö voi mahdollistaa ja tuottaa ekososiaalista sivistystä (Laakkonen 2021) sekä käsitellä ihmisyyttä, yhteiskuntaa ja kulttuurisia ongelmia ja arvokysymyksiä musiikin yhteiskunnallisen ulottuvuuden kautta (Välimäki ym. 2018).

Koiton Laulu säilyttää ja uudistaa laululiikkeen perintöä työväentaiteen ideaalin mukaisesti. Taiteellisenä toimijana se ottaa kantaa työväenmusiikin

KUOROLAISET HALUAVAT YHÄ ENEMMÄN OTTAA KANTAA JA EDISTÄÄ TAITEELLAAN KESTÄVYYTTÄ.

ja 1970-luvun laululiikkeen perinteen teemoihin, kuten rauhaan ja solidaarisuuteen. Yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa nykyhetken poliittisuutta taas ilmentävät ekososiaalisen sivistyksen teemat, kuten ympäristökysymykset, eriarvoisuus, kulttuurinen moninaisuus ja myötätunto. Vanhoja lauluja halutaan pitää ohjelmistossa uuden yhteiskunnallisen musiikin rinnalla, mutta kuorolaiset haluavat keskustella niiden sisältöjen soveltumisesta nykyaikaan. Työväentaiteen historiakaan ei ole vapaa epäkohdista, kuten seksismistä ja rasismista (Välimäki ym. 2020, 20), minkä kuorolaiset ovat oivaltaneet. Kuorolaiset haluavat elää ajassa ja esittää nykyihmisiä puhuttelevaa yhteiskunnallista taidetta.

Koiton Laulun pitkäaikainen jäsen Eeva-Liisa Oksanen, kuoron Äiti, toteaa kirjoittamassaan kuoron historiikissa:

”Mutta mikä on ollut ja oleva Koiton Laulun merkitys? Vaikea sanoa, olemmeko todella ja missä määrin muuttaneet laulamalla maailmaa? Maailma on ainakin muuttunut, mutta ei suinkaan haluamaamme suuntaan. Kuorolaiset eivät kuitenkaan halua yhteisen veneensä ajelehtivan passiivisena ajan virrassa, vaan pinnistelevät laulaen vastavirtaan.” (Oksanen 2015, 89.)

Kuorolaiset eivät yksioikoisesti usko lauluun maailmaa muuttavana voimana, mutta siihen he uskovat, että laulu voi olla mukana muutoksessa. Kuoroyhteisö pitääkin kuorolaisia valppaina yhteiskunnallisissa kysymyksissä.

Kuoron aktivismin teemat sekä toimijuus kuorolaisina harrastusyhteisössä ja yhteiskunnassa ilmentävät uudenlaista sivistysajattelua, jossa korostuvat ekososiaalisen ja planetaarisen vastuun ulottuvuudet

(mm. Salonen & Bardy 2015; Laininen 2019; Pulkki 2021). Taide voi auttaa tarkastelemaan vallitsevan kulttuurin itsestäänselvyyksiä ja siten edistää ekososiaalista oikeudenmukaisuutta (Foster 2017).

Tuloksemme osoittavat kuorolaisten haluavan yhä enemmän ottaa kantaa ja edistää taiteellaan kestävyyden eri ulottuvuuksia. Luontoarvojen ja ilmastomuutoksen ekososiaalisen sivistyksen arvoista tärkeitä ovat esimerkiksi rahan, materian ja kapitalismin kritiikki (kohtuullisuus), ”pienen ihmisen” arvokkuus, toivo ja rohkeus puolustaa heikompa (ihmistenvälisyys), sekä globaali muuttoliike, sukupuolten tasa-arvo ja vähemmistöjen oikeudet (vastuullisuus). Ihmistenvälisyys näkyy kuoron toiminnassa työväenliikkeen eetoksen mukaisesti myös siten, että kuorolaiset haluavat laulaa yhteiskunnan vähäosaisille ja niille, joita taidesisällöt eivät muuten tavoita. Ihmisen näkökulma on aina ollut kuoron poetiikan keskiössä – poliittisesti aktiivisella 1970-luvulla sanoitusten ihminen oli työläinen suhteessa pääomaan, nyttemmin ihmisyyden aspekteja heijastellaan posthumanistisesti suhteessa muuhun eläinkuntaan ja yhteiseen planeettaamme. Koiton Laulu on aina halunnut olla edelläkävijä, ja tulevaisuudessa onkin kiinnostavaa seurata, vahvistuvatko kuoron poetiikassa laajemmin muut kuin ihmisen näkökulmat.

Ohjelmisto, se mitä ja miten lauletaan, on kuoron identiteetille keskeistä. Yhteiskunnalliset asemat, aiheet ja keskustelut ovat monimutkaistuneet ja Koiton Laulun aikaansaama – kuten yksi haastateltu luonnehti – ”yksi äänten pauhu” on moniäänistynyt. Muutos ”huutamisesta suurpääomaa vastaan” kohti yhä keskustelevampia äänensävyjä näkyy niin kuoron kantaottavan ohjelmiston sisällöllisissä painotuksissa kuin kuoroyhteisön sisäisen keskustelukulttuurin – eräänlaisen kuorokuplan – dynamiikassa. Siinä missä ”stallariaikaan ei paljon toisia kuunneltu”, moni kuvaili ilmapiirin avautuneen ja kuoroyhteisön hyväksyvän nykyään entistä paremmin yhteisön enemmistöstä poikkeavia mielipiteitä ja avauksia.

Osallisuus, yhteisöllinen oppiminen ja ekososiaalisen sivistyksen ihmistenvälisyys nousivat selvästi esiin tarkastellessamme sitä, minkälaiseen ihmisyyteen kuoroyhteisö tukee jäsentensä kasvua ja miten.

HARRASTUSYHTEISÖN SISÄISTÄ LUOTTAMUSTA JA YHDENVERTAISUUTTA VOI VAHVISTAA OHJAAMALLA SITÄ DIALOGIIN.

Koiton Laulu pyrkii yhteisönä solidaarisuuteen ja myötätuntoon ja toimintakulttuurissaan keskinäiseen arvostamiseen ja kuuntelemiseen. Haastattelujen maininnat kuoron kantaaottamisen tärkeistä teemoista ja toiveet yhteisön sisäisestä toimintakulttuurista vastaavat varsin hyvin Pulkin (2021, 108) esiin tuomia ekofeministisiä hyveitä, joita hän pitää ekososiaalisen hyve-etiikan tunnuspäirteinä. Näitä ovat esimerkiksi ”koko elämän yhteisöön laajentuva solidaarisuus”, ”tarkkaavainen rakkaus”, ”huolenpito”, ja ”rakentava vuorovaikutus yhteisöissä”.

Rakentava vuorovaikutus on yhteisöllisen oppimisen edellytys (Lonka & Vaara 2016). Etenkin monet nuoremmat haastatellut kokevat kuitenkin hiljaisten äänten jäävän joskus kuulematta. Kuoron on tarpeen havahtua näihin kokemuksiin, jos se aikoo elää todeksi omia arvojaan luottamuksen ja kunnioituksen hengessä. Kuorolaiset toivovatkin lisää kriittistä itsereflektiota ja turvallista tilaa keskustelulle, joihin myös hiljaisemmat ja mielipiteitään tarkemmin punnitsevat voivat osallistua. Turvallisen vuorovaikutuksen mahdollistavien tilojen merkitys yhteiskunnassa on korostunut, kun suuri osa yleisestä yhteiskunnallisesta keskustelusta on polarisoitunut ja tullut entistä poissulkevammaksi ja aggressiivisemmäksi.

Musiikillisen, yhteisiä tavoitteita ja arvoja jakavan kuoroyhteisön on mahdollista tukea aikuisjäseniään kasvussa ihmisyyteen, kohti kriittistä ajattelua ja yhteiskunnallista aktivismia. Yhteisön osana yksilö voi ajaa itselle merkityksellisiä arvoja vaikuttamalla siihen, millaista toimintaa yhteisö lähtee toteuttamaan, ja esimerkiksi kyseenalaistaa vallitsevia, ilmastokriisiin johtaneita kuluttamisen normeja (Hormio 2020). Kuoroyhteisö voi ottaa kantaa ilmastokriisiin

paitsi ohjelmistollaan myös tietoisella arvopäätöksellä suosia kasvisruokaa kuoron omassa toiminnassa. Kuoroyhteisö on tärkeä ylisukupolvinen kasvattaja ja oppimisympäristö, jossa vanhemmat jäsenet voivat tarjota nuoremmille arvokasta tietoa historiasta ja vaikuttamisen mahdollisuuksista. Vuorovaikutuksessa oma menneisyys ja ajattelu tulevat haastetuiksi ja altistetuiksi uusille ideoille ja näkemyksille.

Osallistava tutkimusprosessi koettiin kuoroyhteisössä voimaannuttavana. Tutkijat ja muut kuoroyhteisön jäsenet ovat voineet jäsentää ajatuksiaan aktivismistaan, siitä, miksi, mistä ja miten he haluavat laulaa juuri Koiton Laulussa ja mitä he toivovat kuoron musiikin saavan aikaan yleisöissä ja yhteiskunnassa. Usea haastateltu mainitsi tutkimusta paamisten vahvistaneen omaa kuorolaisidentiteettiä, etenkin kun korona-aikana yhteisiä tapaamisia oli rajallisesti. Haastattelut ja keskustelut antoivat uusia tavoitteita ja työkaluja kuoron yhteisölliselle toiminnalle. Tutkimusprosessi toi sen oivalluksen, että harrastusyhdistyksen sisäistä luottamusta ja yhdenvertaisuutta voi vahvistaa ohjaamalla sitä dialogiin esimerkiksi Erätauko-menetelmällä. Halusta pohtia kuoroyhteisön hyvinvointia ja tulevaisuutta kertoo sekin, että vuodenvaihteen 2021–22 johtajanvaihdoksessa johtokunta tarjosi kuorolaisille mahdollisuutta työnohjaukseen ja itsereflektioon pienryhmässä.

Siitä, että tutkijat ovat itse tutkimansa yhteisön jäseniä, voi olla sekä etua että haittaa. Tutkimusta tehdessämme kiinnitimme erityistä huomiota siihen, ettemme ohjailleet kuorolaisten valikoitumista ryhmäkeskusteluihin ja haastatteluihin. Kun kaikki tutkijat olivat kuorolaisia ja osallistuivat ryhmäkeskusteluihin muiden joukossa, tutkimusasetelmaan tuli tasa-arvoisuutta, avoimuutta ja olennaista taustatietoa. On silti mahdollista, että haastattelijoiden asema kuorolaisina on vaikuttanut vastauksiin esimerkiksi lieventämällä kriittisimpiä näkemyksiä yhteisön toiminnasta ja jäsenistä. Täysin neutraaleja haastattelutilanteita ei kuitenkaan ole olemassa. Kaiken kaikkiaan tutkimusmenetelmämme pyrkimys osallistavuuteen, avoimuuteen ja kollektiiviseen yhdenvertaisuuteen esimerkiksi Erätauko-keskusteluiden avulla osoittautui mielestämme hedelmälliseksi.

Työväentaidetta tutkineiden Välimäen ja kump-paneiden mukaan "[t]ulevan tutkimuksen tulisi pureutua aiempaa enemmän myös tutkimuksen ja tieteen valtarakenteisiin, kuten valkoisuuteen ja luokkajakoon akateemisessa kulttuurissa. Myös tutkimus on muutostyötä." (Välimäki ym. 2020, 43.) Hyödynnämme tutkimustamme Koiton Laulun taiteellisessa toiminnassa aktivismin välineenä. Kuoro järjestää tutkimuksen pohjalta osallistavan tapahtuman, johon haetaan uusia yleisöjä. Tutkimuksen tulokset sävelletään ja lauletaan tapahtumassa.

Lähestymme näin taistelevaa tutkimusta, jossa tutkijan tavoite on tuottaa tietoa ja muuttaa maailmaa yhdessä siinä toimivien yhteisöjen kanssa ja näitä varten (Suoranta & Ryytänen 2014). Tulevaisuudessa olisi kiinnostavaa lähestyä osallistavilla ja dialogisilla menetelmillä muitakin vahvasti arvopohjalta toimivia yhteisöjä, niiden yhteisöllisyyden perustaa ja ilmenemistä sekä niissä tapahtuvaa oppimista ja aktivismia.

Kuoroyhteisössä, kuten yhteiskunnassa laajemminkin, tarvitaan myötätuntoa ja vastuullisuutta – ekososiaalisen sivistyksen keskeisiä tavoitteita – kun halutaan huomioida toiset omassa lähipiirissä ja kauempanakin. Kuoro voi olla merkityksellinen, sosiaalisen ja poliittisen osallisuuden tunnetta lisäävä ylisukupolvisen, yhteisöllisen oppimisen yhteisö, jossa yksilö kehittää omia musiikillisia valmiuksiaan ja syventää ihmisyden merkityksiä osana harrastusyhteisöä.

Intohimoisesti ja sydämestään asiaansa suhtautuvat harrastajat ovat valtava potentiaalinen yhteiskunnallinen voima.

Kiitämme lämpimästi Koiton Laulun Äitiä, Eeva-Liisa Oksasta tekstin kommentoinnista ja kuoron toiminnasta arkistoa kerännyttä, pitkäaikaista bassoa Kimmo Salmiota tutkimuksemme tukemisesta.

RIIKKA SUHONEN
FM, väitöskirjatutkija
kasvatustieteellinen tiedekunta
Helsingin yliopisto
 <https://orcid.org/0000-0001-6167-6352>

HANNELE CANTELL
KT, FM, dosentti, yliopistonlehtori
kasvatustieteellinen tiedekunta
Helsingin yliopisto
 <https://orcid.org/0000-0003-4675-1881>

HANNA WESELIUS
TaT, yliopistonlehtori,
valokuvataide
taiteen ja median laitos
Aalto-yliopiston taiteiden
ja suunnittelun korkeakoulu
 <https://orcid.org/0000-0002-4992-3821>

TERHI KOUVO
FM, toimituspäällikkö
Kvs-säätiö (Kansanvalistusseura sr.)
 <https://orcid.org/0000-0001-9152-339X>

LÄHTEET

- Baggetta, M. (2009). Civic Opportunities in Associations: Interpersonal Interaction, Governance Experience and Institutional Relationships. *Social Forces*, 88(1), 175–199. <https://doi.org/10.1353/sof.0.0231>
- Barrett, M. & Vermeulen, D. (2019). Drop Everything and Sing the Music: Choristers' Perceptions of the Value of Participating in a Multicultural South African University Choir. *Muziki*, 16(1), 31–60. <https://doi.org/10.1080/18125980.2019.1611384>
- Bartolome, S. J. (2018). "We sing to touch hearts": Choral musical culture in Pretoria East, South Africa. *Research Studies in Music Education*, 40(2), 265–285. <https://doi.org/10.1177/1321103X18768101>
- Boyte, H. C. (2005). *Everyday Politics: Reconnecting Citizens and Public Life*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Denisoff, R. S. (1966). Songs of Persuasion: A Sociological Analysis of Urban Propaganda Songs. *The Journal of American Folklore*, Oct–Dec 1966, Vol. 79, No. 314, 581–589. <https://doi.org/10.2307/538223>
- Duncombe, S. (2016). Does it Work? The Effect of Activist Art. *Social Research*, 83(1), 115–134.
- Durrant, C. (2005). Shaping Identity Through Choral Activity: Singers' And Conductors' Perceptions. *Research Studies in Music Education*, 24(1), 88–98. <https://doi.org/10.1177/1321103X050240010701>
- Fenwick, F. & Albergato-Muterspaw, F. (2008). Pedagogies of song: Music as/in adult education. *PAACE Journal of Lifelong Learning*, 17, 37–50.
- Forss, T. (2015). *Toverit herätäkää: Poliittinen laululiike Suomessa*. Helsinki: Into-Kustannus.
- Foster, R. (2017). Nykyaikakasvatusta toisintekemisenä ekososiaalisten kriisien aikakaudella. *Sosiaalipedagoginen Aikakauskirja*, 18, 35–56.
- Foster, R. (2020). Taiteella kohti ympäristöviisautta. Teoksessa H. Cantell, E. Aarnio-Linnanvuori & S. Tani. *Ympäristökasvatus – Kestävän tulevaisuuden käsikirja*. Jyväskylä: PS-kustannus, 170–172.
- Foster, R. & Martusewicz, R. A. (2019). Introduction: Contemporary Art as Critical, Revitalizing, and Imaginative Practice toward Sustainable Communities. Teoksessa R. Foster, J. Mäkelä, & R. A. Martusewicz (toim.) *Art, EcoJustice, and Education: Intersecting Theories and Practices*. New York: Routledge.
- Haapalainen, R. (2009). Nykyaikaisen osallistavat opetukset. *Aikuiskasvatus*, 29(2), 116–123. <https://doi.org/10.33336/aik.94182>
- Halme-Tuomisaari, M. & Rapin, A. (2021). *Arvot, ideaalit ja muutos: Tulevaisuuden jälleenrakennuspalkoita etsimässä*. Helsinki: Allegra Lab Helsinki. <https://alleg-ralabhki.fi/muutosraportti> (26.4.2021).
- Hiltunen, K., Saresma, T. & Sääskilähti, N. (2020). Raajojen poetiikkaa ja politiikkaa: Taiteellinen aktivisminä reaktionä "pakolaiskriisiin". *Media & viestintä*, 43(2), 150–175. <https://doi.org/10.23983/mv.95674>
- Hirsjärvi, S., & Hurme, H. (2008). *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus Helsinki University Press.
- Hofman, A. (2020). Disobedient: Activist Choirs, Radical Amateurism, and the Politics of the Past after Yugoslavia. *Ethnomusicology*, 64(1), 89. <https://doi.org/10.5406/ethnomusicology.64.1.0089>
- Hormio, S. (2020). Yksilön vastuu yhteisöjen jäsenenä. Teoksessa S. Kyllönen & M. Oksanen. *Ilmastonmuutos ja filosofia*. Helsinki: Gaudeamus, 104–125.
- Hyyppä, M. T. (2002). Kuorossa elämä pitenee. Teoksessa P. Ruuskanen (toim.) *Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi. Näkökulmia sosiaali- ja terveysaloille*. Keuruu: PS-Kustannus.
- Hänninen, V. & Aaltola, E. (2020). Johdanto. Teoksessa V. Hänninen & E. Aaltola (toim.), *Ihminen kaleidoskoopissa. Ihmiskäsitysten kirjoja tutkimassa*. Gaudeamus Oy, 9–14.
- IPCC (2021). Climate Change 2021: The Physical Science Basis. Contribution of Working Group I to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change. V. Masson-Delmotte, P. Zhai, A. Pirani, S. L. Connors, C. Péan, S. Berger, N. Caud, Y. Chen, L. Goldfarb, M. I. Gomis, M. Huang, K. Leit-zell, E. Lonnoy, J. B. R. Matthews, T. K. Maycock, T. Waterfield, O. Yelekçi, R. Yu, & B. Zhou (toim.) Cambridge University Press.
- Juvonen, T. (2017). Sisäpiirahaastattelu. Teoksessa M. Hyvärinen, P. Nikander, & J. Ruusuvoori (toim.), *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Tampere: Vastapaino, 398–410.
- Kuusterä, K. (2007). *Aineettomien pääomien ylisukupolvinen siirtyminen harrastustoiminnassa. Tapaustutkimus Koiton Laulu*. Pro gradu. Helsingin yliopisto.
- Laakkonen, E. (2021). Kohtuullinen kasvattaja: Kohtuus vaarassa -liike ekososiaalisen sivistyksen tuottajana. *Aikuiskasvatus*, 41(2), 113–126. <https://doi.org/10.33336/aik.109321>
- Laes, T. & Rautiainen, P. (2018). Osallistuminen taiteeseen ja kulttuuriin: Elinikäinen oikeus vai velvollisuus? *Aikuiskasvatus*, 38(2), 130–139. <https://doi.org/10.33336/aik.88334>
- Laininen, E. (2019). Transformatiivinen oppiminen ekososiaalisen sivistymisen mahdollistajana. *Ammattikasvatuksen Aikakauskirja*, 20(5), 16–38. <https://journal.fi/akakk/article/view/84515>

- Lonka, K. & Vaara, L. (2016). Yksin tekemisestä yhdessä tekemiseen. Miksi ja miten? Teoksessa H. Cantell & A. Kallioniemi (toim.) *Kansankynttilä keinulaudalla – Miten tulevaisuudessa opitaan ja opetetaan*. Jyväskylä: PS-kustannus, 39–52.
- Maunu, A., & Kiilakoski, T. (2018). Ohjausta osallisuuteen? Sosiaalinen ja poliittinen osallisuus ammattiin opiskelevien nuorten arjessa. *Aikuiskasvatus*, 38(2), 114. <https://doi.org/10.33336/aik.88333>
- Meriluoto, T. & Marila-Penttinen, L. (2015). Mikä osallisuus, mikä kokemusasiantuntijuus? Teoksessa Meriluoto, M., Marila-Penttinen, L. & Lehtinen, E. (toim.) *Osallisuus: Osallisuuden ja kokemusasiantuntijuuden käsikirja*, 6–37. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto
- Nenola, P. (2019). *Kuorolaulaminen Suomessa. Etnografinen tutkimus performansista*. Väitöskirja. JYU dissertations. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-7762-7>
- Nivala, E. & Rynnänen, S. (2019). *Sosiaalipedagogiikka. Kohti inhimillisempää yhteiskuntaa*. Helsinki: Gaudeamus.
- Oksanen, E.-L. (2015). *Minä, Koiton Laulu ja maailma*. http://www.koitonlaulu.fi/kuorolaiset/dokumentit/Mina,_Koiton_Laulu_ja_maailma20150611.pdf (20.4.2021)
- Pietilä, R. (1987). Äänitteet muutoksen kuvastajina. Teoksessa P. Donner. *Äänetön pauhu. Hahmotelmia 70-luvun poliittisesta laululiikkeestä*. Työväenmusiikki-instituutin julkaisusarja 6. 2. painos. Helsinki: Työväenmusiikki-instituutti, 127–154.
- Pulkki, J. (2021). Ekososiaalinen hyve-etiikka. *Aikuiskasvatus*, 41(2), 102–112. <https://doi.org/10.33336/aik.109320>
- Rajala, A. Cantell, H., Haapamäki, K., Saariaho, A., Sorri, M. & Taimela, I. (tulossa). Engaging with the political in learning. Possible futures, learning, and agency in the Anthropocene. Teoksessa P. Patrick (toim.) *Applying Learning Theories in Research Outside the Classroom. How People Learn Science in Informal Environments*. Springer.
- Rautio, P. (2020). Ihmiskeskeisyyttä haastamassa. Teoksessa Cantell, Aarnio-Linnanvuori & Tani. *Ympäristökasvatus – Kestävän tulevaisuuden käsikirja*. Jyväskylä: PS-Kustannus, 44–47.
- Reitsamer, R. (2016). Not Singing in Tune: The Hor 29 Novembar Choir and the Invention of a Translocal Do-It-Yourself Popular Music Heritage in Austria. *Popular Music and Society*, 39(1), 59–75. <https://doi.org/10.1080/03007766.2015.1061347>
- Rickwood, J. (2018). Lament, Poetic Prayer, Petition, and Protest: Community Choirs and Environmental Activism in Australia. *MUSICultures*, 44(2), 109–132. <https://journals.lib.unb.ca/index.php/MC/article/view/26205>
- Salonen, A. O. & Bardy, M. (2015). Ekososiaalinen sivistys herättää luottamusta tulevaisuuteen. *Aikuiskasvatus*, 35(1), 4–15. <https://doi.org/10.33336/aik.94118>
- Saunio, I. (1974). *Veli sisko kuule kummat soitot. Työväenlaulut eilen ja tänään*. Helsinki: Kansankulttuuri Oy.
- Saunio, I. (1987). Lähtökohtia 1970-luvun laululiikkeen tutkimukseen. Teoksessa P. Donner. *Äänetön pauhu. Hahmotelmia 70-luvun poliittisesta laululiikkeestä*. Työväenmusiikki-instituutin julkaisusarja 6. 2. painos. Helsinki: Työväenmusiikki-instituutti, 25–58.
- Suoranta, J. & Rynnänen, S. (2014). *Taisteleva tutkimus*. Helsinki: Into Kustannus.
- Välimäki, S., Torvinen, J. & Mononen, S. (2018). Johdanto: Aktivistinen musiikintutkimus. Teoksessa S. Mononen & S. Välimäki (toim.) *Musiikki muutosvoimana. Aktivistisen musiikintutkimuksen manifesti*. Acta Musicologica Militantia I. Helsinki: Tutkimusyhdistys Suoni ry, 7–14. www.suoni.fi/julkaisut
- Välimäki, S., Rantanen, S. & Mononen, S. (2020). Johdanto. Työväen taide ja kulttuuri muutosvoimana Suomessa 1800-luvun lopulta 2000-luvulle. Teoksessa S. Rantanen, S. Välimäki & S. Mononen (toim.) *Työväen taide ja kulttuuri muutosvoimana: Kirjoituksia työväen musiikista, kirjallisuudesta, teatterista ja muusta kulttuuritoiminnasta*. Helsinki: Suoni ry & Työväen historian perinteen ja tutkimuksen seura, 7–48.
- Välimäki, S. (2020). Oikeus ääneen. Turun Työväenyhdistyksen Naiskuoron alkuvaiheet 1897–1918. Mikrohistoriallinen tutkimus naisliikkeen musiikkitoiminnasta. Teoksessa S. Rantanen, S. Välimäki & S. Mononen (toim.) *Työväen taide ja kulttuuri muutosvoimana: Kirjoituksia työväen musiikista, kirjallisuudesta, teatterista ja muusta kulttuuritoiminnasta*. Helsinki: Suoni ry & Työväen historian perinteen ja tutkimuksen seura, 125–177.